

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЌИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ГЛУМЧЕВА ОСВЕТА.

I.

Било је с пролећа године 1732. кад Волтер довршио беше своју трагедију „Заиру;“ било му је тада тек 38 година. Седећи у својој столици-наслоњачи преврташе он свој позамашни рукопис тога дела и разгледаше по где што с блаженим осмејивањем. Прочитао би и на глас где која места, која ће, по његовом мњењу, учинити највећег драматског ефекта, па се већ у напред топио у радости, мислећи на тријумфе, што га чекају.

Сиромах Волтер! — Тада већ врзо му се по глави прв од сујете, сам је себе прецењивао, те је с тога доста пута јада донадао; а на послетку то и повод би, те велики и најбољи краљ Пруске омрази га до века.

У овај пар, где га ми сад преднасизводимо — уздиго се беше и занео чак до облака, од милине, што је бајаги тако велико дело створио. Задубив се у врлине и красоте трагедије ове, ни на ум није узео големе мане и слабије стране јој. Као што он тај час мишљаше, „Заира“ беше најбоља драма од свих, што икад света угледаше.

Једва се једаред из заноса прибере; устане са столице, обуче се и налицка дешше нег икада, па рукопис под пазухо, те хајд' брже к управитељу Театер-Франсе (Француског народног позоришта). Вратар га дочека, и лепо му се поклонив, отворив му врата у предсобље цара позоришног, по имену Хенрика Гренобла, пред којим страх хваташе и драматара и глумца — а био вам је то сам собом за три човека: и режисер, и управитељ, и благајник; још осим тога досневао да критике пише, и у новине и друго шта да дописује.

Тај Хенрик Гренобле, човек угледна стаса и узраста, гојазан па грбунаст, са златни наочари

на носу — љубушкаше се баш рахатно на свом канапету као дете у колевци, у тај пар, кад му подворник уђе и пријави Волтера. Пред њиме на огромну столу, дрва абоносова, стајаше отворен сандучић, препун новца, прихода с представе синоћњег вечера. Чим песник у собу уђе, загрмиће на њ тај наша света од дасака, лежећи онако полеђушке: „До сто врага! Господине, шта да мислим о вама? Ваљда ми опет донесте какву год крпарију жалосних вамтрица? Тек што пропадосте са својим глупавим „Брутотом“, и ето брже боље слупасте можда нову какву слепарију. Та и сами видите, да немате среће у својим драматским покушајима. Пишите боље романе! То је поље за вас!“

— Драги господине управитељу — мољаше Волтер, увлачећи, што већма мога, срасла своја плећа — ово је сад нешто са свим ваљано, што ће да има ефекта, што ће сваког да занесе, да очара!

Гренобле климаше замишљен својом главом ћелавом. „Нешто са свим ваљано? Ви то можда мислите, да јесте, господине песниче — али ја и моја публика мислимо опет са свим друго шта. Како вам се зове то ваше дело?“

— Заира, господине управитељу!

„Mon dieu — Бога ми! Да чудна имена, Заира! Ал, шаљива игра, јелте! Но?“

— Не, господине управитељу, већ је то баш трагедија!

Гренобле замлата десном руком, као кад што човек од себе одбија. „За бога милог, само не трагедије, ни пошто! Та не ће публика да плаче; хоће она да се смеје и развесели! Идите с богом и ви и ваше трагедије!“

Али је ово нешто са свим прекусно, господине управитељу! Карактери су тако јасно, и

темељно нацртани, да им није нара ни у којем од мојих досадањих дела. Ту вам је изобила појава, што срца потресају, што душу гану, па стихови са свим вештачени, ватрени, дивни, па језик узвишен, па мисли здраве и једре. Врлине Корнелеве и Расинове састале се ту заједно —“

— С Волтеровим мислима! — упашће му управитељ у реч. То је у вас зановетање већ у обичају. Ал, што му драго! Дођите ми сутра после подне у 3 сата. Сазваћу неколико глумаца и књижевника. Ви ћете им ту своју нову драму прочитати. Донадне! ли се њима, онда нисам противан, и ваше ће се дело на позорници приказати — —

„Много није, што сам постигао“ — гуњаће песник, турајући рукопис под назуху — ал’ је ипак нешто више од ништа. Кад бих само могао на своју страну задобити тог Дифрена!

Сутра дан по подне још 3 сата честито и не изби, а Волтер би у стању позоришнога управитеља. Големо друштво дочека га. Па и Дифрен, први, и на гласу глумац свога доба, беше ту.

Усрдно приме песника и позову га, да чита своју трагедију; без оклевања стаде Волтер читати, посадивши се у једној столици наслоњачи. Кад изчита до краја, сви до једног похвале дело му, те Гренобле ни куд ни камо, већ са „Заиром“ на позорницу.

Улоге буду подељене и научене. Волтер не пожали труда, сам собом долазаше на пробе и што боље умеде, показива и припомага инсценисање, само да испадне што лепше. Храбраше и поправљаше глумце, мотраше на сваки им поглед очију, на сваки им покрет тела, на сваки им израз и глас — и како се радовао, видећи, где све преграсно иде по његовој вољи и жељи.

Дође дакле и вече, кад ће се „Заира“ први ред да прикаже у француском позоришту народном. Сва седишта и сва места распродана у напред ко алва. Волтер седе скривен у мрачном закутку једном, на крај другог реда у партеру. Чисто га спопаде дрхтавица од радости још у напред од славе и хвале, што га ту чекаше.

И диже се завеса и поче се приказивање. Глумци приказиваху, да не може боље бити — ал’ не могаху у публике срца загрејати за тај нови комад. Са страхом и ужасом смотри песник

из свога скровишта, како по гдеко једва се може да уздржи, да не зева; други опет од дуга времена суседу свом нешто шапуће на ухо. Од големе узрујаности слух му као да на једаред поста оштрији, те он причу, како неки из по-таје сичу. У један мах и звиждну неко у публици. Очеvidно је било, да се публика само за то, што поштује пређашњи књижевни рад песников, силом уздржава, да баш са свим не покаже свога незадовољства с тим комадом.

Кад се сврши и завеса се спусти, нико не изазива ни једног од глумаца приказивача. Гледаоци и слушаоци изађоше из позорница са свим без учешћа, а неки богме и озловољени. Волтер бијаше сав поражен. Својим рођеним ушима могаде он да чује из публике на изласку, где неко вели: „Луд комад; од дугог времена да се отегнеш!“ . . Други опет: „Волтер је обрво бостан! Доба славе његове прође! . . Трећи за тим: Но хвала богу, да и тој глупости једва једаред краја дочекасмо!“

Дошав кући, дочена се онако зловољан и ојађен свог рукописа. Сву драгу ноћ ону проведе он поправљајући и догерујући тај свој комад пропали — и кад стаде дан свитати, беше „Заира“ сва преображена, преименена, усавршена!

Оде Волтер опет до Гренобла, који га намрштен дочека с овим речма: „Но, не рекох ли вам одмах, да ће тако бити?“ — Ал’ ипак се најпосле приволи, да се неке улоге на ново препишу, и из нова поделе.

Након тога сутра дан дође Волтеру од управитеља цедуљица споруком, да од приказивања „Заира“ не може ни говора бити, јер Дифрен не ће да глуми, пославши своју улогу на траг.

Волтера, мислиш, да удари гром из ведре неба. Кад Дифрен, који у једно прежисује, не ће да глуми, без њега се не ће моћи комад ни приказивати, те ће тако у забраву и траг јој се затрти. А ја, тог бога нема, да на пут стане. — Дифрен ће морати глумити. Мораде се дакле све и сва тога ради покушати, јер у њега је главна улога, да приказује.

Седне Волтер на ласкаво напише писмо и пошље славном глумцу томе; у писму га најлепшим речма мољаше, нека господин Дифрен благоволи ствар ову још једаред узети у своје благохотно расуђење, те листиће, што му с писмом шаље и на којима је написана улога његова —

бар само да изводи, ма и летимице прочитати. Но све у замап. Дифрен врати му улогу на траг таки првом поштом. Волтер смисли најпосле да оде сам собом до поносног глумца, и да га уста к устма обавести и приволи; а ја, глумац га ни преда се не пусти! Шта ће од чуда и очајања, већ стаде улогу листић по листић завијати и у пукотине у врати турати их у собу глумцу. Дифрен му се слатко смејаше и подсмеваше, на оне онако угужване листиће побаца кроз прозор

Волтеру на главу, кад овај туда окрену кући, Удубљен у мислима Волтер иђаше тако до некле. Мора се он досетити било чем, и до-скочити тврдоглаву глумцу, да попусти и улогу прими. На једаред пуче му међу очима, и стаде се из гласа смејати. „Ха, тако ће добро бити“ — мрмљаше радостан кроз зубе — „чекај ти, ма-тора хуло, научићу ја тебе да памтиш, кад си Волтеру пркосио.“

(Наставиће се.)

ПРИЛОГ ГРАЂИ ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГА ПОЗОРИШТА.

Добили смо овај у Земуну г. 1839 штампани позоришни оглас, ког овде доносимо као прилог грађи за историју српскога позоришта:

У Панчеву

Съ дозволеніемъ правительства

Данас у Втор. 15. Август. 1839 имат ће честь Новосадско Дилетантъ Содружество први путъ представити:

КАКВИ СУ ПРИЈАТЕЉИ У НУЖДИ,

или:

Неста блага нестa пријатеља.

Едно весело Позорище у 2 дѣјствія, дѣло Г: А: Б: В: еъ тому слѣдоваће Марморическо Табло, т: е:

Храмъ Благодѣанія.

Die Freunde in d. Noth.
Lustspiel in 2 Aufzügen m. einen Marmor-Tableaux:
Tempel der Wohlthätigkeit.

Л И Ц А

Господаръ Гаа, осиромашени Богатацъ . . .
Елисавета, нѣгова жена . . .
Аца, Ишпанъ . . .
Докторъ Станиславъ . . .
Дима, богати Греъ са села . . .
Петаръ }
Стефанъ } Слуге Господара Гаје. . .
Место игре польско добро Господаръ Гаа.

Прво место 50 кр. — Второ 25 кр. вв.

Почетакъ е у 8 сати.

Д И С Т И Н К Ц И Ј А

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ пише, да је саборски одбор израдио законску основу о народном позоришту у Загребу, али да није доспео, да је предложи сабору. То велеважно питање решиће међу тим сабор свакако о божићу, и то би био последњи рок, који се може помислити. Саборски одбор одустао је од одборске управе, те ће од сада управљати позориштем интенданат и два управатеља (драматски и оперни.) Тај начин управе свакако је бољи од зашлетене одборске управе, — вели „Vienac.“ — На истом позоришту приказала се прошле недеље први пут драма „Жан де Томреј“, од Ожијера и Сардува, па је пропала. Доказивање у том комаду јаснише је драстично, зле стране парижког живота цртане су и сувише оштро, па је с тога публика тај комад и одбила.

* (Народно позориште у Београду.) У народном позоришту у Београду одређен је за месец новембар овај ред

позоришних представа: У петак 1. „Картар.“ — У недељу 3. „Младост Доситеја Обрадовића.“ — У среду 6. „Палата и лудница“ (први пут). — У петак 8. „Пригорци“ — У недељу 10. „Бој на Дубљу.“ — У среду 13. „Лондонски просјаци.“ — У петак 15. „Савест.“ (први пут). — У недељу 17. „Јаничари.“ — У уторак 19. „Женски рат.“ — У четвртак 21. „Добрила и Миленко.“ — У недељу 24. „Доброслав.“ (први пут). — У среду 27. „Министар и свилар.“ — У суботу 30. „Маркова сабља.“ — За мена: „Гренгоар.“ — „Шах краљу.“ — „Шарлатанизам.“

* (Српско позориште у Дубровнику.) Позоришна дружина под управом Фотије Иличића, некадашњег члана српске народне позоришне дружине, давала је у Дубровнику свега 15. представа. Најбоље су се допали ови комади: Чизмар као вампир, Цвети српске, Милош Обилић и Сан Краљевића Марка.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 17. НОВЕМБРА 1874.

Џ И Г А Ж И Ж.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Е. Сиглигетије, посрбио Јустин Милан Шимић,
музика од А. Милчинског.

О С О Б Е:

Градић, спахија	Марковић.
Глиша Краткић, богат тежак, нежењен старкеља	Зорић.
Ђорђе, његов синовац	Недељковић.
Макса, тежак	Вујић.
Ракила, његова жена	Ј. Поповићева.
Евица, жена кћи из првога брака	Л. Хаџићева.
Живко, циганин	Лукић.
Петко, његов син	Сајевић.
Ружица, његова кћи	Ј. Сајевићка.
Јефта, спахински пандур	Божовић.
Кинбирев	Добриновић.
Сара	М. Недељковићка.
Анеа	Љ. Зорићева.
Пела	Б. Хаџићева.
Кум	Бунјић.
Девер	Добриновић.

Збива се у градићевом селу.

Доласком позоришне дружине у Нови Сад наставља и „Позориште“ свој течај, па ће да излази, као и до сада, увек о дану сваке представе.

„Позориште“ замењује позоришне објаве у Новоме Саду.

Претплатна је цена „Позоришту“ за Нови Сад 40 нов. а на страну 60 н. а. вр. месечно.

Претплатни новци шаљу се у Нови Сад члану управнога одбора т. Корнелу Јовановићу, који је из чисте љубави према народном позоришту примио на себе да разашље „Позориште.“

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.